

Dedicație

Eu, _____

îi dedic această carte (lui)

Îți doresc să nu-ți fie teamă de viață, ci să-ți fie teamă de netrăirea ei. Nu există cer fără furtună, nici drumuri fără accidente. Este demn de podium numai acela care-și folosește înfrângerile ca să ajungă pe el. Este demn de înțelepciune numai acela care-și folosește lacrimile ca s-o hrănească. Cei slabi folosesc forța; cei puternici folosesc inteligența. Fii un visător, dar unește-ți visurile cu disciplina, căci visurile fără disciplină produc oameni frustrați. Analizează ideile, nu le accepta ca atare. Luptă pentru ceea ce iubești!

Motivele care m-au făcut să scriu această carte

„Nu sunt de acord! Protestez! Eu văd viața altfel! Vom construi o lume diferită!“ Fraze ca acestea au fost rostite întotdeauna de tineretul lumii, în diferite etape ale istoriei. Acum vremurile sunt altele. Tineretul a tăcut, s-a închis în el, și-a pierdut voința, visurile, capacitatea de a discuta, încrederea în viață, speranța într-o lume mai bună.

Tinerii au fost întotdeauna contestatari, întotdeauna și-au manifestat dezacordul față de greșelile adulților, întotdeauna au luptat, într-un mod pozitiv, pentru idealurile lor. Astăzi, acest lucru e rar! Mulți dintre ei adoră sistemul social creat de adulți – sistem care-i transformă în simpli consumatori, care le sufocă identitatea și proiectele.

Este generația care vrea totul imediat, de-a gata, fără să fie nevoie să producă nimic, fără să trebuiască să lupte ca să cucerească. Este generația care nu știe să alieze disciplina cu visurile, care caută să folosească procedee „magice“ pentru a-și rezolva eșecurile, căreia îi este greu să gândească înainte de a reacționa.

Există mulți tineri lipsiți de protecție emoțională. Unii fac o dramă din felul în care arată o anumită parte a corpului, pe care o resping; alții sunt demobilizați de

faptul că hainele nu le vin bine, iar alții eșuează din cauza respingerilor sau a geloziei, din teama de a pierde, din timiditate, din teama de testele școlare, din cauza decepțiilor și a crizelor care apar în relația cu iubita sau iubitul.

În cartea *Părinți străluciți, profesori fascinanți**, publicată în zeci de țări, le-am vorbit părinților, profesorilor, psihologilor și medicilor despre lumea tinerilor. M-am bucurat foarte mult aflând că a fost adoptată de sute, poate chiar mii de școli din diferite țări.

Acum, prin cartea *Copii străluciți, elevi fascinanți*, a venit rândul să le vorbesc nu numai adulților, ci mai ales preadolescenților, adolescenților și tinerilor studenți despre mintea lor, despre conflictele și provocările lor. Această carte diferă de cea anterioară și, datorită gustului tinerilor pentru aventură, a fost scrisă ca un roman.

Alcătuirea acestei cărți a fost influențată de ideile unor gânditori precum Freud, Jung, Piaget, Vigotsky, Platon, Socrate, Augustin, Paulo Freire. Poate că unele texte te vor face să plângi, altele te vor încânta, iar altele te vor face să călătorești. De fapt, eu am scris-o pentru tinerii cu vârsta între 9 și 90 de ani.

Vei fi surprins când îți vei da seama că elevii fascinanți și copiii străluciți nu sunt aceia care se poartă întotdeauna frumos, care nu greșesc, care nu plâng și nu se poticnesc niciodată. Ci aceia care învață să-și dezvolte conștiința critică, să-și hotărască drumul pe care-l au de străbătut, să-și prelucreze greșelile, să construiască toleranța, să-și recunoască și să-și accepte conflictele. Sunt cei care plâng atunci când e nevoie. Și de ce nu? Sunt cei care-și construiesc visuri mari și luptă pentru concretizarea

* Apărută în limba română la Editura For You. (n. red.)

lor. Și, mai presus de orice, sunt cei care-și oferă o nouă șansă, lor și celorlalți, atunci când dau greș.

Vei cunoaște povestea unor tineri și a unor adulți pe care viața i-a rănit, care au fost respinși de societate, discreditați, sfâșiați de conflicte, dar care au reușit să găsească forță în fragilitate și demnitate în suferință. Și cine nu este nevoit să traverseze văile frustrării și ale dificultăților? Valoarea unei ființe umane nu constă în laudele primite, în coroana copacilor, ci în rădăcinile îngropate în solul personalității sale, pe care nu le poate vedea nimeni.

Un jurnalist mi-a spus, odată, când mi-a luat un interviu, că eu am fost autorul brazilian cel mai citit în Brazilia în 2005, cu peste un milion două sute de mii de cărți vândute în anul acela.

Nu înțeleg de ce am atâția cititori; nu merit succesul acesta. Nu am o echipă de marketing, nici un asistent de presă. Și locuiesc într-o pădure. După părerea mea, cultul celebrității reprezintă o imaturitate a inteligenței, căci fiecare ființă umană, intelectuală sau incultă, evreu sau arab, scriitor sau cititor, este o stea unică pe scena vieții. Și tu ești o stea!

Rădăcinile mele, așa cum am spus, nu stau în succesul meu, ci în dificultățile, lacrimile, nopțile de insomnie, pierderile, frustrările și nenumăratele îndoieli pe care le-am trăit ca să dezvolt, de-a lungul a peste douăzeci de ani, teoria inteligenței multifocale. Ea studiază frontiera supremă a cunoașterii, lumea în care se naște însăși cunoașterea, unde se construiesc gândurile.

Nu-mi face prea mare plăcere să dau interviuri, căci nu sunt o vedetă – și nici nu voi fi vreodată. Sunt doar un psihiatru, un simplu gânditor și un cercetător al inteligenței, care caută febril să înțeleagă teatrul complex al minții umane.

Mă întreb adesea cum reușim să intrăm în memorie într-o miime de secundă și să găsim adresele verbelor, pronumelor și substantivelor care alcătuiesc lanțurile de gânduri? În procesul de producere a unui gând, fiecare ființă umană realizează o activitate mult mai complexă decât aceea de a intra în orașul Lisabona sau în Porto legată la ochi – și a găsi o anumită persoană fără să-i știe adresa. Cum e posibil acest lucru? Dar asta se întâmplă în mintea noastră.

Cel care cercetează modul în care construim gândurile nu mai e niciodată același, căci se eliberează de superficialitatea intelectuală. Începe să-și dea seama că bogații, săracii, adulții, copiii, intelectualii și analfabeții sunt mai complecși decât ne imaginăm. Știm foarte puțin despre ceea ce suntem. Ceea ce știm reprezintă o picătură dintr-un ocean inepuizabil de cunoaștere.

Nu sunt un înțelept, doar caut înțelepciunea. Visul meu e ca toți cititorii – tineri și adulți – să caute înțelepciunea și să învețe să scrie capitolele cele mai importante ale poveștii lor din momentele cele mai grele din viața lor. După părerea mea, înțelepciunea moare într-o lume logică, consumistă și imediatistă. De aceea societățile moderne se transformă într-o industrie de oameni stresați și agitați.

Vreau să le arăt în special tinerilor că există perioade în care totul ne merge bine în viață, în care primim sprijin și laude. Dar sunt și perioade în care dăm greș, în care ne simțim frustrați și distruși și în care suntem criticați – pe drept sau pe nedrept.

Sunt unii oameni care nu ne vor lăuda niciodată, cu toată munca excelentă pe care am face-o, cu toate că ar trebui, cel puțin, să ne respecte. Dar dacă nu suntem respectați, ce ar trebui să facem? Să răspundem cu agresivitate?

În niciun caz! Vom vedea că cei fragili folosesc violența, pe când cei puternici folosesc ideile.

Trebuie să-i respectăm pe aceștia și să gândim ca filosoful Nietzsche: „Ceea ce nu mă omoară mă face mai puternic.“ În viziunea mea, ideile sunt semințe și cea mai mare favoare care i se poate face unei semințe este s-o sădești...

Orice ființă umană are un potențial intelectual imens, care așteaptă să fie explorat – inclusiv elevii care iau note mici la școală. Ca să explorăm acest potențial, trebuie să urmăm un set de principii:

- În primul rând, trebuie să învățăm să dezbatem cunoștințele și să exprimăm fără teamă ceea ce gândim și simțim. Trebuie să dezbatem ideile altora, dar în niciun caz să le agresăm sau să le tratăm cu lipsă de respect, căci nu suntem stăpânii adevărului, nu suntem zei. Conform teoriei Inteligenței multifocale, din punct de vedere filosofic adevărul este un țel ce nu poate fi atins. La fiecare zece ani, multe dintre adevărurile științifice sunt discreditate, devenind lipsite de valoare. Cunoștințele se produc într-un proces fără sfârșit. Cunoștințe care azi sunt considerate absurde mâine pot fi supraapreciate. Acest lucru s-a întâmplat mereu în istoria științei și culturii. De aceea, democrația ideilor este o necesitate inevitabilă. Nu se poate să trăim în libertate fără a-i respecta pe cei care gândesc într-un mod diferit de al nostru.
- În al doilea rând, trebuie să avem în minte faptul că măreția ființei umane stă în smerenia sa, în înțelegerea limitelor sale și în capacitatea de a se face mic.

- În al treilea rând, trebuie să explorăm cu mult curaj drumuri noi. Așa cum a afirmat, cu înțelepciune, Alexandre Graham Bell, inventatorul telefonului: „Dacă mergem numai pe drumuri bătătorite, nu ajungem decât acolo unde ceilalți au ajuns deja.“
- În al patrulea rând, trebuie să știm că arta de a gândi în filosofie debutează atunci când începem să ne îndoim și să criticăm. Trebuie să învățăm să ne îndoim de falsele noastre adevăruri și să criticăm promisiunile politice, presa, învățământul din sălile de clasă, cărțile – inclusiv cărțile și ideile mele.

Analizează liber tot ceea ce ți se spune și absoarbe ceea ce consideri a fi util. În felul acesta, nu vei fi sclav ci propriul tău lider, adevărat gânditor care va transforma lumea – cel puțin lumea ta.

Ființa umană își dobândește structura în focul îndoielii și al criticii.

Cartea aceasta începe cu un profesor din Beslan, o școală din Rusia care a fost traumatizată de un atac terorist. În adâncul lui s-au produs suferințe indescifrabile. În această ficțiune, am folosit drama reală din Beslan pentru ca lacrimile părinților, ale profesorilor și ale elevilor din acea școală să devină un memorial de neuitat.

După părerea mea, profesorii (inclusiv pedagogii și psihologii școlari) sunt sacerdoți ai inteligenței – fiind, prin urmare, specialiștii cei mai importanți din societate, iar școala, locul ei cel mai sfânt.

În cartea aceasta, un profesor de la școala din Beslan care a rămas cu o adâncă depresie și n-a mai vrut să intre niciodată într-o sală de clasă, din cauza atacului terorist la care a fost martor, a reușit să-i dea situației o întorsătură

pozitivă. A depășit problema care-l consuma, a început să-și revoluționeze viața și apoi a scos din amorteală alte școli, din alte părți ale lumii. A devenit specialist în a-și provoca elevii și a-i face să gândească.

Socrate, strălucitul profesor grec, le stârnea inteligența discipolilor prin capacitatea lui fabuloasă de a pune întrebări și de a se îndoi – și astfel a format, într-un mod spectaculos, un grup de tineri cu mintea liberă care au învățat să iubească dezbaterea de idei și care, în cele din urmă, au influențat omenirea; între aceștia se evidențiază Platon. Profesorii care apar în această carte vor folosi principiile lui Socrate în contextul sălii de clasă, pentru a le deschide mintea elevilor lor.

Pregătește-te să fii provocat și contaminat de profesorul Romanov. E incendiar, agitator și superinteligent. E în stare să-i trezească pe elevii desprinși de lumea reală și să-i transforme în visători. E în stare să-i contamineze pe elevii timizi, transformându-i în elevi îndrăzneți și curajoși. E în stare și să-i stârnească pe profesorii demobilizați și să-i transforme în vânzători de visuri care-și întorc școala cu susul în dos.

Sper ca această carte să te ajute să trăiești o mare aventură, să călătorești prin lumea ficțiunii și să întâlnești un personaj deosebit de important, aflat printre rândurile acestei povestiri: tu însuși!

PARTEA A

1

**Copiii buni cunosc prefața
poveștii părinților lor,
copiii străluciți cunosc capitelele
cele mai importante ale vieții lor.**

O școală în criză

Era o școală poreclită Școala coșmarurilor. A lucra și a învăța în școala aceea era un adevărat martiriu. Elevii erau tot timpul agitați, nu se respectau și se agresau frecvent. În semestrul anterior, un elev îl lăsase pe un altul paraplegic trăgând în el.

Mulți profesori erau anxioși, deprimați și înfricoșați din pricina climatului în care se trăia în școala aceea. Elevii se simțeau înstrăinați, agitați și iritați. Pentru mulți dintre ei, ultimul loc în care voiau să se afle era sala de clasă. Rareori era cineva interesat să învețe. A studia, a asimila cunoștințele și a da teste era ceva cu adevărat insuportabil.

Conflictele erau atât de grave, că era nevoie să fie chemată poliția, în fiecare zi. Școala a încetat să mai fie o oază de pace și a devenit o oază de frică. Nimic nu părea să schimbe haosul care domnea în școala aceea. Într-o zi, un profesor de fizică a fost amenințat cu moartea pentru că le dăduse note proaste unor elevi. Temându-se pentru viața lui, a părăsit școala. A fost al zecelea profesor care a renunțat să mai lucreze în școală în anul acela.

A fost angajat un alt profesor de fizică. Se numea Romanov, avea doar 1,55 m înălțime, era subțirel, slab și aparent timid. Văzându-l, unii elevi, zâmbind sarcastic,

se gândeau: „Săracul! Țsta nu rezistă nici măcar o săptămână. Dacă celălalt profesor, care avea 1,90 m și era vâinos, n-a suportat amenințarea, ăsta va fi ușor de stăpânit.“

În prima zi în care Romanov a ținut ore, s-a petrecut un incident grav. Un elev agresiv și autoritar, poreclit Uriașul, a pus coșul de gunoi din clasă lângă ușă pentru ca profesorul să se împiedice. Romanov a intrat vioi, dornic să se prezinte și nici nu s-a uitat spre podea. Profesorul cel mărunțel nu trăise niciodată o cădere atât de spectaculoasă. Aproape că și-a rupt un picior.

Clasa nu s-a abținut să nu râdă, deși unora le era milă de el. Romanov s-a ridicat senin, și-a scuturat pantalonii de praf și apoi s-a uitat fix la fețele tuturor elevilor. N-a rostit nici măcar o singură vorbă, cufundându-se într-o tăcere adâncă. La început nu s-a neliniștit nimeni. Minutele treceau și asistența a început să se simtă stânjenită.

Tăcerea profesorului cel nou a pătruns încet-încet în mintea elevilor și i-a neliniștit. Niciodată nu asistaseră la o reacție ca aceea. Se așteptau ca profesorul să se supere și să le tragă o săpuneală, dar au fost inundați de o tăcere izbitoare și tulburătoare. După cincisprezece minute, încă tăceau cu toții.

Lecția cea mare

După ce elevii s-au liniștit, Romanov a făcut ceva ce i-a șocat: a scos niște strigăte de neînțeles care i-au speriat pe toți elevii. După acest șoc, a început să facă diferite mișcări cu mâinile, ca și cum ar fi fost un specialist în arte marțiale. Privirile elevilor nu reușeau să țină pasul cu mișcările lui. Deodată, profesorul făcu o tumbă prin aer. Elevilor, uluiți, nu le venea să-și creadă ochilor;